

KÖNYVISMERTETÉSEK

11/K/72

002.6:659.2

DIJK, M. van - SLYPE, G. van:

Le service de documentation face a l'explosion de l'information.
/A dokumentációs szolgálat és a tájékoztatási anyag robbanásszerű
növekedése./

Paris-Bruxelles, Editions d'Organisation-Presses Universitaires de
Bruxelles, 1969. 265 p.

Az elmúlt évek nagyarányú fejlődése arra készítette a szerzőket, hogy 1964-ben megjelent, hasonló tárgyú könyvük átdolgozása helyett teljesen új könyvet irjanak. A régi könyvből csak a klasszikusnak tekinthető hagyományos tényeket vették át. A teljesen új szempontokat, illetve adatokat a szerzők részben saját tapasztalataik alapján több mint kétszáz európai és észak-amerikai dokumentációs központ megtekintése során, részben pedig számos nemzetközi kongresszus alkalmával gyűjtötték. A könyv azoknak készült, akik vagy új dokumentációs központot állítanak fel, vagy a meglévőt korszerűsíteni, tökéletesíteni akarják. A szerzők célja az volt, hogy szakmai segítséget adjanak, olyan módszereket és berendezéseket mutassanak be, amelyek már kiállták a próbát és amelyek hozzáférhetők. Hangsúlyozzák azonban, hogy könyvük korszerű volta kétes, mert a tárgyalta területen a változások napjainkban nagyon gyors üteműek.

A könyv 6 részre oszlik. Az első részben 3 fejezet általános kérdéseket tárgyal a felhasználó, a dokumentalista, illetve a nemzetközi, dokumentációs együttműködés szempontjából. Ez utóbbi keretében rövid fejtegetést találunk a nyelvekről és a fordításügyről.

A második rész 5 fejezetből áll és egy dokumentációs szolgálat megindításának előkészítését tárgyalja. Ez a következőkből áll: a felhasználók szükségleteinek megállapítása, a felölelendő területek körülhatárolása, a primer és szekunder dokumentumok beszerzése, az indexelés nyelvének kiválasztása, a dokumentációs nyelv kidolgozása. Itt tárgyalja a könyv nagy részletességgel a dokumentációs tezasaurusok összeállításának tudnivalóit is.

A harmadik rész kilenc fejezetében a dokumentációs anyag nyilvántartását és tárolását dolgozták fel a szerzők: válogatás, fordítás, tömörítés, indexelés, osztályozás, a bibliográfiai adatok leírása, katalóguskészítés, a dokumentumok /eredeti és mikromásolat/ tárolása stb. Minden fejezetben külön táraivalia a munkafolyamat költségeinek kérdéseit és a szükséges munkaerők problémáit is.

A negyedik rész a terjesztést tárgyalja három fejezetben. A nyújtott tájékoztatás formái: figyelő kartonok, referálólapok, indexek. /Az indexet tulajdonképpen címjegyzéknek nevezi, amelynek igen sok fajtája lehet, a szerint, hogy mit veszünk jegyzékbe. Formáját tekintve az index lehet önálló kiadvány és lehet valamely kiadvány függeléke. / Itt elemzi a kutatómunka folyamatát is a legnagyobb részletességgel, majd a szelektív információszolgáltatást mutatja be.

Az utolsó, ötödik rész két fejezetben értékeli a dokumentációt. Fő követelmények: a dokumentáció legyen találó, kimerítő, gyors és gazdaságos. Találó és kimerítő akkor, ha csak a használó számára fontos anyagot adja, de azt teljes egészében. Végül pedig a tájékoztatás hibáit, illetve azok okait elemzi, majd a megválaszolatlan kérdések tanulmányozásának szükségét érinti röviden, befejezésül pedig a jövő perspektíváira mutat rá.

Mondanivalóját számos ábrával, táblázattal, matematikai képlettel teszi világosabbá és áttekinthetőbbé. Bibliográfiája 56 tételből áll.

Moravék László

12/K/72

021.89/100/

GARDNER, F.M.:

Public library legislation: a comparative study.
/Könyvtári törvényhozás: összehasonlító tanulmány./
Paris, UNESCO, 1971. 285 p.

A könyv az UNESCO-nak az IFLA-val egyetértésben adott megbízása alapján készült és tizennégy ország könyvtári törvényeiről ad áttekintést. A tizennégy országból négy fejlődő ország, tíz pedig fejlett könyvtárüggyel rendelkezik. A szerző mind a tizennégy országot meglátogatta. Miután a szövetségi államokban a könyvtárügy gondozása általában a tagállamok feladata, a könyv husz könyvtári törvényt tekint át. A tárgyalat országokat GARDNER úgy válogatta össze, hogy kü-

lőnböző jellegű hatályban lévő könyvtári törvényeket tudjon bemutatni. A hangsúly főleg európai és afrikai országokra esik, mert ezekben a könyvtárügy fejlődése olyan jellegű, hogy abból más országok is jelentős tanulságot meríthetnek. Bár a könyvtári törvényhozás terén vannak bizonyos tendenciák általánosan alkalmazott minták felhasználására, az egyes országok társadalmi, kulturális és így könyvtári törvényhozási viszonyai annyira különbözőek, hogy csak általános utmutatás adható. Az utolsó fejezet huszont két elvet sorol fel, amelyeket a könyvtári törvények tervezésénél, vagy átdolgozásánál ajánlatos figyelembe venni. A bemutatott tények kiválasztása és azok értelmezése a szerző álláspontját, nem pedig szükségszerűen az UNESCO és az IFLA állásfoglalását tükrözik.

Bevezető fejezeteiben a könyvtári törvényhozás természetét elemzi általában. Így megemlíti, hogy Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában és Olaszországban ma sem létezik általánosan kötelező könyvtári törvény. Majd ismerteti az IFLA és az UNESCO multbeli tevékenységét ezen a területen és vázolja a könyvtári törvényhozásnál felmerülő alapvető elveket és gyakorlati megfontolásokat, többnyire az egyes országok könyvtári életéből vett példákön. Így tárgyalja a Szovjetunió, az USA és a fejlődő országok könyvtárügyének egyes jellemző vonásait, a nyelvek és a könyvtermelés, a lakosság sűrűsége és a közlekedés, a könyvtárosképzés, a könyvtárakat fenntartó helyi vagy országos hatóságok, a könyvtári költségvetések stb. néhány kérdését és mindenkor figyelemmel van a fejlődő országok idevonatkozó problémáira is.

A könyv fő része a már említett tizennégy ország könyvtári törvényhozását ismerteti, de nemcsak ezt, hanem főbb vonásokban ezeknek az országoknak könyvtári viszonyait általában is és nem ritkán ad könyvtári statisztikai adatokat.

A tárgyalta országok: Finnország, Norvégia, Dánia, Svédország, Anglia, Írország, Csehszlovákia, Magyarország, Kanada, Amerikai Egyesült Államok /ezen belül külön New York állam és Washington állam/, Gána, Tanzánia, Botswana és India.

A könyv az egyes országok törvényeit részletesen tárgyalja, kommentárokat fűz azokhoz, beszél az illető országok könyvtári viszonyairól és említi a törvények kihatásait is.

A könyvtári törvényalkotásnál figyelembe veendő és már fentebb említett huszont két elv, valamint 44 tételből álló bibliográfia zárja a művet.

Moravek László

13/K/72

025.133:772.9.

PÉTERVÁRI László Béla:

Korszerű másoló eljárások és készülékek./Közread. az Országos Széchényi Könyvtár//Könyvtártudományi és
Módszertani Központ./ Bp. /Népművelési Propaganda Iroda./
1971. 192 p.

/Könyvtárgépesítési füzetek 11./

A sorozat új kötete a másolótechnikának a legutóbbi évtizedben elért fejlődését összegezi. Áttekinti a ma általában használatos elektrosztatikus másoló eljárásokat, s ebből kiindulva bemutatja azokat a másolókészülékeket, amelyek a hazai kereskedelmi forgalomban általában megvásárolhatók. A kötet fő célja: tájékoztatást nyújtani a különböző gyártmányú másolókészülékek működéséről, teljesítményéről és műszaki adatairól, s ezzel az egyes intézményeknek segítséget nyújtani a legmegfelelőbb konstrukció kiválasztásához. A leírásokban közölt adatok - valamint a másoló eljárások ismertetése - a készülékek folyamatos üzemeltetését könnyíti meg. A katalógusrész, mintegy 150 készülék leírását tartalmazza a következők szerint: xeroográfiai másolókészülékek, xeroográfiai mikromásolat-nagyító készülékek, Canon NP elektrosztatikus másoló készülékek, cinkoxidos másolókészülékek, cinkoxidos mikromásolat-nagyító készülékek. A közölt adatokban a típus elnevezés, a másoló eljárás jellege, a kicsinyítés és nagyítás mérete, a másolható dokumentumok meghatározása, a szükséges nyersanyagok leírása, a sorozatmásolás lehetősége, a berendezés teljesítménye található. Ezeken kívül közli a gyártó cég nevét, a fontosabb műszaki adatokat, az árat és a beszerzési lehetőségeket.

Ónódy Miklósné

14/K/72

027.7:378.662/439.151/

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának évkönyvei.
2.köt. /Szerk. Héberger Károly/.Bp. /BME/, 1971. 267 p.

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának 125. éves fennállása alkalmából kiadott évkönyv a könyvtár munkatársainak tolalából származó, adatokat elemző, könyvtári munkamódszereket megvita-
tó és a multat feltáró tanulmányokat tartalmaz.

Elsősorban számszerű adatokra támaszkodva jellemzi az 1966-1970-
ig tartó periódus könyvtári tevékenységét dr.HÉBERGER Károly. Tanul-
mányában az állománygyarapítás, illetve állománycsökkentés, az olva-
sószoigálat, a hálózati tevékenység és az egyetem oktató-nevelő mun-
kájának támogatásával kapcsolatos kérdéseket veti fel, ugyanakkor
felhívja a figyelmet arra, hogy a könyvtár előtt álló feladatok meg-
valósítását egyre nyomasztóbb helyhiány nehezíti. E kérdéssel foglal-
kozik részletesen a szerző második tanulmánya, amely azokat a konkrét

terveket és lehetőségeket is ismerteti, amelyek a Budapesti Műszaki Egyetem nagy multu, értékes állománnyal rendelkező Központi Könyvtárának működési feltételeit biztosítanák.

Szorosan összefügg a helyhiánnyal az állomány csökkentésének ügye, mellyel MIKÓ Lajosné foglalkozik. A hazai és külföldi tapasztalatok ismertetése mellett meghatározza az állománycsökkentés kritériumait, feltárja a csökkentést akadályozó tényezőket, végül a tároló könyvtárak szerepét és jelentőségét hangsúlyozza.

A kémiai szakirodalom felhasználásának szükségessége általánosan elismert tény. A szakirodalmi áradatban való eligazodás azonban nem egyszerű feladat, s ezért a szakirodalmi forrásismeret oktatása az egyetemeken súlyponti kérdéssé vált. Dr. DERSI Gyuláné a számítógépes visszakeresési módszerek ismertetése mellett, bemutatja a Szovjetunió és néhány szocialista és tőkés ország egyetemén folyó oktatási tevékenységet, s befejezésül megállapítja, hogy a Budapesti Műszaki Egyetemen folyó forrásismereti oktatás az élvonalhoz tartozik.

TÓTH Imre Béláné tanulmánya a mintegy három évtizede fennálló katalógusok revíziójának szükségességét taglalja. Beszámol a munka előkészítéséről és a több fázisban végrehajtott revízió során felmerült problémákról.

A műegyetemi hallgatók irodalmi és művészeti képzéséről, önképzéséről nyújt történeti áttekintést VÉGH Ferenc. Leírja többek között az 1918-ig működő műegyetemi irodalomtörténeti tanszék és a Dugonics kör történetét, beszél a diákság mozgalmairól, egyesületeiről, s végül a művelődési munka felszabadulás utáni kibontakozásáról.

CSERHALMI Gyula a gépesített katalógust megvalósító három találmányát ismerteti. Az ún. "Kérdésekre felelő gép"-ek /CE-511, CE-551 és CE-763 alapszámu magyar szabadalmi bejelentés/ olyan logikai felépítéssel rendelkeznek, amelyeknél a kérdés-felelő információpárok összehasonlítását logikai áramkör végzi. Az információhordozó közeg tetszőleges, pl. lyukszalag, mágnesszalag, lyukkártya stb. Az információk be- és kiírása gépi uton történik. A gépek információ-visszakeresésre és rendezésre egyaránt alkalmasak. Szerző másik tanulmánya a könyvfeldolgozási munka átfutási idejének csökkentése érdekében végzett idővizsgálatokkal foglalkozik. Összefoglalásként táblázatosan közli a Feldolgozó Osztály és a Központi Könyvtár feldolgozó munkájának időátlagait, s hangsúlyozza, hogy ezen adatok birtokában a munka racionalizálása terén máris komoly eredményeket értek el.

PINTÉR Jánosné a BME reprográfiai tevékenységét elemzi. A reprográfiai szolgáltatások megoszlását igénylők és kiadványfajták szerint csoportosított számadatok tükrében mutatja be. Ismerteti továbbá a gépi berendezéseket, a munkaerőellátottságot, valamint az 1957-ben megalakult mikrofilmtár tevékenységét.

Az utóbbi másfél évtized alatt a Könyvtárban lebonyolított olvasó- és könyvforgalmat, illetve az erről készített statisztikai táblázatokat teszi vizsgálat tárgyává ROHLA Mártonné. Az olvasószolgálati munka statisztikai mutatói mennyiségi növekedést mutatnak, ugyanak-

kor szerző rávilágít azokra a minőségi változásokra is, amelyek nagymértékben fokozták a könyvtári munka színvonalának emelését.

Dr. BALÁZS János összefoglaló tanulmánya a tudományos nagykönyvtárak állományfejlesztési tevékenysége során létesített újabb együttműködési formákat ismerteti; együttműködés könyvtáron belül vertikális szervezéssel, hálózati, hálózatközi együttműködés, kooperációs körök, nemzetközi együttműködési formák.

A kötetet a Könyvtár kiadványairól készült és a munkatársak szakirodalmi tevékenységét összegyűjtő bibliográfia /LAY Béláné összeállítása/, valamint a Könyvtár munkatársainak névsora egészíti ki.

Ferenczy Tamásné

15/K/72

05/100/:027.2/439.151/MTA:001.8

BÜKINÉ, HORVÁTH Mária:

Az Akadémiai Könyvtár periodikumai a tudományos kutatás szolgálatában.
Bp. MTA Könyvtára, 1971. 232 p.

Az Akadémiai Könyvtár periodikum-állományának 1966. évi használati adataiból rendkívül alapos és sokoldalú elemzés alapján összeállított munka három célkitűzését mindjárt a bevezetésben tömören összefoglalja. Az első célkitűzés egy lezárult korszak periodikum-használati szokásainak bemutatása. Eppen ezért lett a vizsgáldás tárgyéve 1966, mert az utána következő években részint az Akadémiai Könyvtár állományösszetétele, részint a xerox-szolgáltatás bevezetésével a használat formái megváltoztak. Második célkitűzés az eddig ismert belföldi és külföldi használat-elemzési módszerek továbbfejlesztése és finomítása volt. A mű harmadik, tartalmában legujyszerűbb megoldandó feladatként az olvasók által használt periodikum anyag un. megtérülését, vagyis az olvasás által megszerzett ismeretek, információk új publikációvá, illetve forrássá válásának vizsgálatát tűzte ki.

A munka négy fejezetre tagozódik:

- a szakirodalmi áttekintés
- a periodikumok forgalma a használt anyag szempontjából
- periodikum-forgalom és az olvasók
- a periodikum-használat hatása a tudományos alkotómunkára.

Az 1966 folyamán kiállított olvasótermi kérelmek, a kölcsönzési lapok és az optikai másolat rendelő űrlapok, szám szerint kb. 10 000 bizonylata alapján összeállított elemzés, mintegy 100 000 ada-

tot dolgozott fel. Egy bizonylat ugyanis több adatot tartalmaz; így állt elő az az adatmennyiség, amelynek teljes feldolgozása, a feldolgozás rendszeressége és metodikája igen értékes és a gyakorlati könyvtárosi munkában is felhasználható következtetések levonására adott alkalmat.

Az elemzések első fejezeteként a hazai és külföldi szakirodalom témába vágó munkáinak ismertetése, elemzése, - az elvégzendő feladathoz való felhasználhatósága módszertani, célkitűzési és összehasonlíthatósági szempontjából - értékes forrás, és kiindulási pont lesz más könyvtárakban ezután elvégzendő hasonló vizsgálatokhoz is.

A vizsgálat tárgyát képező periodikum-anyag négy csoportra osztva szerepel a megfigyeléseknél:

kurrens magyar - tehát 1966-ban a tárgyévben is élő és megjelenő magyar periodikumok

régi magyar - az 1966-ban már nem élő, megszűnt lapok - ugyanez a megosztás

kurrens külföldi - régi külföldi vonatkozásban.

Az elemzés három dimenziós vizsgálati szempont szerint közelíti meg a vizsgált anyagot:

- az információkeresések mennyisége, halmozódása
- minősége
- az információkeresők személye.

Mindezek a szempontok azonban egymáshoz való viszonyukban is értékesíthető adatokat tárnak fel és figyelemreméltó megállapításokat tesznek lehetővé.

A mennyiségi elemzés összesített adatai szerint az Akadémia Könyvtárának állományában lévő, összesen 12 744 féle periodikumból 1966-ban összesen 2378 féle periodikumot használtak valamilyen formában az olvasók. Ez az állomány 18,66%-át teszi ki, amit a szerző egy korlátozottan nyilvános, tudományos nagykönyvtár esetében kedvező értéknek ítél meg.

Szerepel a felmérésben a szakok szerinti megosztás, a féleségek, vagyis periodikumok cím szerinti, továbbá évek, nyelv szerinti és használati megoszlása, az egy-egy periodikumra eső használati szám, illetve gyakoriság és a mennyiségi-minőségi összehasonlítható adatoknak egész sora, valamint a vizsgálatoknál nyert értékek összevetése az Országos Széchényi Könyvtár Külföldi Folyóiratok Központi katalógusával és más hazai könyvtárak, valamint az angol National Lending Library használati adataival, melyeket rövid ismertetés keretében lehetetlen mind felsorolni. Mindezeket az adatokat szemléletes és áttekinthető táblázatok és illusztrációk teszik jól értékelhetővé és érdekelhetővé.

Ugyanez a rendkívül alapos és körültekintő szemléleti, értékelési és tárgyalási mód jellemző az olvasókkal és olvasói szokásokkal foglalkozó fejezetre is. Ez felöleli az olvasók foglalkozási és az Akadémiával való kapcsolataik adatait, a rendszeres és alkalmilag olvasók arányát, az állománytípusok /ld. kurrens, nem kurrens magyar és külföldi/ iránti érdeklődés megoszlását, az olvasók nyelvismeretére következtető adatokat, sőt ezeken túlmenően elemzi a könyvtár un. gyűjtőkörére és mellék gyűjtőkörére irányuló érdeklődést foglalkozási ágak szerint, és levonja a következtetéseket is.

A negyedik fejezetben, az ismeretek "visszatérülésének" problémakörében nyújtott megfigyeléseivel a mű, egy - éppen a rendkívüli munkai igényessége folytán - a szakirodalomban ritkán előforduló, de nagy érdeklődésre számot tartó elemzést tartalmaz. A publikáló - nem publikáló olvasó, és az olvasott anyag forrásként való felhasználása a felhasználható adatok szóródása, bizonytalansága miatt nehezen megközelíthető témakör, mely igen értékes és módszertani szempontból is ujszerű tartalmat ad a könyvnek.

Összegezve: az ismertetett mű a könyvtárhasználat, az olvasók, a periodikum-féleségek és a keresett tudományterületek összefüggéseinek hatalmas vizsgálati adatmennyiség alapján, módszeresen kidolgozott felmérést tartalmazza. Mind az eljárás, mind az elemzési rendszer alapul szolgálhat más könyvtárak és más szempontok eredményes elemzéséhez is, így a gyűjtőkör, az állománygyarapítás és az állomány-nyelvi felmérés általában aktuális problémáinak szakszerű megoldásához, ami ezt a munkát előreláthatólag hosszabb időre a könyvtárosok nélkülözhetetlen kézikönyveinek rangjára emeli.

Grofcsik Gusztávné

16/K/72

380.132

SZABÓ László:

A megkérdezés felhasználási területei és módszerei a piackutatásban.
Bp. 1972. ÖMKDK, 218 p. Bibliogr.: 213. p.

A tudományos, társadalmi és gazdasági életben gyakran van szükség az emberek véleményére, magatartására, fogyasztására, szokásaira stb. vonatkozó információkra. Ilyen jellegű kérdésekre a rendelkezésre álló statisztikai, számviteli és egyéb adatok rendszerint nem adnak kielégítő választ, tehát a szükséges információk megszerzésére primer adatfelvételi módszereket, ezen belül elsősorban a megkérdezés módszerét kell alkalmazni.

A megkérdezés mint tudományos módszer meghatározott feltételek és szigorú előírások szerint végbemenő és általában nagyszámú egyedre kiterjedő információk halmaza és szintézise. Célja, hogy a különböző módszerekkel kiválasztott egyedektől /vásárlóktól, fogyasztók-

tól, felhasználóktól stb./ előre meghatározott kérdésekre, általában statisztikai feldolgozásra alkalmas válaszokat gyűjtsön össze. Különösen nagy jelentősége van a közvéleménykutatásban, - ahol egyedüli módszerként szerepel - a piac- és konjunkturakutatásban, a reklámhatékonyági vizsgálatokban, szociológiában és lélektanban.

A módszer alkalmazási feltételeinek és lehetőségeinek szemléltetésénél a szerző a fő hangsúlyt a piackutatásban betöltött szerepének ismertetésére helyezte. Ezzel kapcsolatban részletesen foglalkozik a lakossági, a kereskedői és a közületi megkérdezések témakörével. Az egyes témakörököt a megkérdezettek főbb csoportjai szerint külön-külön tárgyalja, elsősorban az Országos Piackutató Intézetben végzett vizsgálatok példáival illusztrálva.

A hazai és nemzetközi gyakorlatban a megkérdezésnek számos módszere használatos. Ezek jellegük és végrehajtási technikájuk szerint a következők: postai megkérdezés, közvetlen írásbeli megkérdezés, kérdezőkkel való megkérdezés, szakértői csoportos megkérdezés, telefon-megkérdezés, szavazással történő megkérdezés, kombinációs megkérdezés és egyéb megkérdezési módszerek /pl. omnibusz módszer stb./. A külföldi gyakorlatban valamennyi módszer igen elterjedt, hazánkban viszont az elmúlt esztendőben elsősorban a postai megkérdezést használták fel a piackutató vizsgálatok során.

A megkérdezés előkészítése és megtervezése folyamán igen fontos feladat a megkérdezendő személyek körének tisztázása és annak megállapítása, hogy a számításba jöhető lakosságból /fősokaság vagy teljes sokaság/ hányan szerepeljenek a vizsgálatban /mintasokaság/. A mintasokaság tagjainak kiválasztási módszere lehet véletlenül alapuló /egyszerű, rétegezett és többfokozatu/ és kvóta szerinti kiválasztási módszer. A kvótaeljárás rugalmassága, praktikussága és olcsósága miatt általánosan elterjedt módszer.

A továbbiakban az ún. panelvizsgálatokkal foglalkozik a kötet, amely törzsminta néven ez alkalommal szerepel először magyar elnevezéssel a szakirodalomban. Az információs panelnek, azaz törzsmintának - aszerint, hogy kik a megkérdezettek és mire irányul a vizsgálat - három alapvető fajtája van: lakossági, kereskedői és ipari törzsminta. Ezek ismertetése mellett foglalkozik a szerző a törzsminták szervezési, módszertani, valamint a résztvevőkkel kapcsolatos különböző problémákkal is.

Végül beszámol az információs törzsminták elektronikus számítógépen előállított szimulációs modellekkel való helyettesítése terén elért eredményekről.

A megkérdezés technikai kivitelezésének két fontos területe a kérdőív-szerkesztés és kérdőív-feldolgozás, melyek megtárgyalására egy későbbi kötetben fog sor kerülni.

Ferenczy Tamásné

17/K/72

378.245:69

Építésügyi kandidátusi és doktori disszertációk katalógusa.

1960-1970.

/Összeáll.: Kovács Dezső/ Bp. ETK, 1971. 79 p.

Az Építésügyi Tájékoztatási Központ első ízben adta közre össze-
gyűjtve az 1960-1970 közötti időszakban elfogadott építésügyi doktori
és kandidátusi értékezesek jegyzékét. A kiadvány jelentős hiányossá-
got kíván pótolni az építésügyi tájékoztatásban. A kandidátusi és
doktori disszertációk ugyanis egy-egy szakterületen teljességgel ne-
hezen áttekinthetők, ugyanakkor információs értékük feltétlenül je-
lentős.

A most elkészült összeállítás az alábbi tudományos, illetve ok-
tatási intézményekhez benyújtott és elfogadott műszaki egyetemi dok-
tori, kandidátusi és műszaki tudományok doktora cím elnyeréséhez szük-
séges disszertációkat tartalmazza:

Magyar Tudományos Akadémia
Budapesti Műszaki Egyetem
Veszprémi Vegyipari Egyetem
Nehézipari Műszaki Egyetem, Miskolc
Erdészeti és Faipari Egyetem, Sopron
Kertészeti Egyetem
Agrártudományi Egyetem, Gödöllő
Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem

A kiadvány teljes anyagának összeállításához felhasználták az
előzőekben felsorolt intézmények által a disszertációkról már koráb-
ban kiadott katalógusokat, de a legutóbbi időszakban készült és épi-
tésügyi tartalmu disszertációkat maguk gyűjtötték össze.

A kiadvány a disszertációkat az Egyetemes Tizedes Osztályozás
jelzeteinek növekvő rendjében sorolja fel. A tájékozódás további
megkönnyítésére a kiadvány utolsó 15 oldalán a disszertációk szer-
zőinek betűrendes névmutatója, a disszertációk opponenseinek betű-
rendes névmutatója és a disszertációk betűrendes tárgymutatója talál-
ható. A felsorolt 323 disszertációról minden esetben közlik: a disz-
szertáció szerzőjének nevét, a disszertáció címét, évszámát, terje-
delmét, a hivatkozott irodalmi irodalomjegyzéket, az opponensek ne-
vét, az ETO jelzetet és végül a lelőhely nevét rövidített formában,
továbbá a lelőhelyen alkalmazott raktári jelzetet. A kiadvány elősza-
va felhívja a felhasználók figyelmét arra, hogy a disszertációkat a
felsorolt intézmények nem kölcsönzik, de azok az egyes intézményeknél
tanulmányozhatók, illetve másolatban megrendelhetők.

Az ETK által az Építésügyi Szakirodalmi Kooperációs Kör együtt-
működése keretében összeállított kiadvány eredményesen járul hozzá
az építésügyi kutatók, fejlesztők és tervezők minél teljesebb szak-
irodalmi tájékoztatásához.

Terebessy Ákos

18/K/72

666.7/.9/088.8/

Magyarországon bejelentett építő- és építőanyagipari szabadalmak
válogatott gyűjteménye.
/Bp. ETK, 1972. 248 p./

A kiadvány az 1966-ban kiadott és az 1962-1965 közötti évek építő- és építőanyagipari szabadalmak gyűjteményét magában foglaló publikáció folytatása. A most publikált szabadalmi leírásokat az Építésügyi Tájékoztatási Központ Központi Könyvtárának szabadalmi különgyűjteményéből válogatták ki az intézet munkatársai. A kiválogatott 208 szabadalmi leírást két nagyobb csoportba - építőipar és építőanyagipar - majd ezeken belül további alcsoportokba sorolták az alábbiak szerint:

- építőelemek és szerkezetek
- szakipari munkák
- épületek fűtése, szellőztetése és melegvizellátása
- mélyépítés
- emelő-, rakodó- és szállítóberendezések
- kerámiaipar
- cement- és mészipar
- üvegyipar
- beton- és betonelemipar
- tűzálló anyagok
- műanyagok
- egyéb építőanyagok

A kiadvány a szabadalmi leírások rövid tartalmi kivonatát közli, amelyeket a jobb megértés elősegítése céljából a nélkülözhetetlenül szükséges ábrákkal is kiegészítettek. A kiválogatott szabadalmi leírásokból készült kivonatok és a közölt ábrák mellett minden egyes leírás azonosításához a következő legfontosabb adatokat is megadják: cím, a feltalálók neve és képzettsége, a bejelentés dátuma, a megjelenés kelte, a lajstromszám és a nemzetközi szabadalmi osztályozási rendszer megfelelő jelzete.

Az építésügyi szakemberek a kiadványban közölt és a számukra szükséges szabadalmi leírások eredetijét az azonosítási adatok pontos közlése esetén megkaphatják az ETK Központi Könyvtárában, illetve az Országos Találmányi Hivatal Szabadalmi Tárában.

Az ETK összeállításában most megjelent válogatott gyűjtemény egyrészt az Építőipari Szakirodalmi Kooperációs Körhöz tartozó könyvtárak munkáját kívánja segíteni, másrészt hathatósan támogatja a szakembereket abban, hogy az 1966-70 között eltelt időszak legjelentősebb hazai és külföldi építésügyi szabadalmaiból válogathassanak.

Terebessy Ákos

FOLYÓIRATCIKK REFERÁTUMOK

002.513.5:061.6

Szelektív információszolgáltató rendszer kidolgozása a tudományos-műszaki és tervező-szerkesztő intézetek számára. /Razrabotka szisztemü izbiratel'nogo raszprosztraniija informacii dlja naucsno-isszledovatel'szkogo i proektno-konsztruktorskogo insztituta./ - GALKIN, G.F. = Naucsno-Tehnicoszskaja Informacija, Szerija 1. 11.sz. 1971. p.14-16.

Ismeretes, hogy a kutatóintézetek dolgozói munkaidejük mintegy 30%-át fordítják a tájékozódásra, ezért számukra rendkívül fontos a szelektív információszolgáltató rendszer kidolgozása, amely a releváns információt gyorsan, a szükséges teljességgel és formában képes nyújtani. A cikk a Szovjetunió Bányagépgyártási Kutató-Tervező Intézetében kidolgozott rendszert ismerteti.

Információkereső nyelvként az ágazati deszkriptor-szótárból összeállított és a tárgyi-tematikai elven felépített rubrikátort használják, az információkat peremlyukkártyákon tárolják, a feldolgozás és a felhasználókhoz való eljuttatás ideje átlagosan egy hét. A lyukkártyák készítésénél előnyben részesülnek a központilag feldolgozott tájékoztató anyagok /referátumok, bibliográfiai leírások/. Az intézetbe kerülő információk átnézését és tematikus válogatását a tudományos-tájékoztató részleg különféle képzettségű szakemberei végzik. A lyukkártyákat ezután a nyilvántartott igények szerint csoportosítják, majd az egyes lyukkártyákat a felhasználók számára megfelelő mennyiségben sokszorosítják. A másolatokat ezután elküldik az érdekelteknek, az eredeti pedig a központi nyilvántartásba kerül.

E rendszer tehát folyamatos tájékoztatást nyújt az intézet szakembereinek tudományterületük új publikációról függetlenül attól, megtalálható-e az elsődleges dokumentum az intézetben, és emellett alkalmas a retrospektív keresést igénylő kérések kielégítésére is.

Haraszthy Ágnes

41/72

002.513.5

Az információk "címzett" terjesztésének helye a társadalmi kommunikációban; az informatika ismeretanyagának rendezése, mint az erre vonatkozó vizsgálat módszere. /Spoločenské aspekty adresnej komunikácie informácií v informatike./ - ČIGÁNIK, M. = Československá informatika, 13.k. 9.sz. 1971. p.17-32.

Az informatika további fejlődése érdekében alaposan meg kell ismerni a felhalmozott ismeretanyag szerkezetét, strukturáját. A struk-

tura-vizsgálatokhoz a szerző sajátos, a leíró módszerektől alapjaiban különböző módszert dolgozott ki, amelynek lényege az informatikában használatos terminusok kigyűjtése, meghatározott hierarchikus és asszociációs kapcsolatokat mutató szemantikai "csoportokká" szervezése és e "csoportok" összefüggéseinek grafikus ábrázolása. Terminusként különféle szakmai publikációk részeinek, fejezeteinek, alfejezeteinek és pontjainak címeit veszi alapul.

A módszer alkalmasságát a szerző két közleményben mutatta be. Az elsőben /Informatika ako veda. /Az informatika mint tudomány./ = knižnice a vedecké informácie, 1971. 2.sz./ három iskolát teremtő informatikai monográfia címnyaga alapján az informatika tudományrendszertani helyét és kapcsolatrendszerét igyekezett felderíteni. E második közleményben A. MERTA /Společenské aspekty komunikace odborných informací. /A szakmai információk kommunikálásának társadalmi aspektusai./ Praha, 1970/, L. THAYER /Communication and communication systems in organization, management and interpersonal relations. Homewood, 1968./, valamint V. LAMSER /Komunikace a společnost. /Kommunikáció és társadalom./ Praha, 1969./ egy-egy munkájának címyagát dolgozza fel, illetve ennek segítségével mutatja be, ábrázolja és értelmezi a társadalmi kommunikáció hatalmas és szerteágazó területén belül az információk címzett terjesztésének /közlésének/, mint szigorú előfeltételekhez kötött folyamatnak a helyét.

A szerző vizsgálódásaiból az is kitűnik, hogy a meglévő problémák kiküszöbölésére a leíró módszerek meglehetősen alkalmatlanok, továbbá, hogy sürgősen szabványosítani kell az informatikában használatos fogalmak tartalmát. Ez utóbbi nélkül minden további előrelépés bizonytalan és reménytelen.

Futala Tibor

42/72

002.63

A belga országos szintű dokumentációs szervezet ügyében támasztott kívánalmak. /Souhaits en matière d'organisation de la documentation sur le plan national./ - DUBOIS, A.M. - DELCOL, G. etc. = Cahiers de la Documentation, 25.k. 1.sz. 1971. p.23-33.

A 70 szakdokumentációs központot magában foglaló Belga Dokumentációs Társaság Ipari Bizottsága /Comité Industrie de l'Association Belge de Documentation/ megbízásából egy munkacsoport jelentést készített az országos dokumentációs szervezet ügyében és azt hivatalos szervek elé terjesztették, hogy anyagi támogatást eszközöljenek ki.

Az okmány felsorolja a dokumentációs központokban folyó munka feltétlenül szükséges műveleteit, megoldandó feladatait. Ezek:

o a tájékoztatási anyag válogatása, kritikai elemzése és szintézise;

- az adatok feldolgozása /ehhez megfelelő osztályozási rendszer, tezauruszok kialakítása/;
 - a lehető legmélyebb indexelés;
 - gépesítés /saját vagy közösen több központnak/;
 - egyéb dokumentációs központokkal való együttműködés;
 - dokumentációs központok létesítése olyan szakterületeken, ahol még ilyenek nem működnek;
 - külön szerv létesítése a központok együttműködésének irányítására;
 - a hivatali /ipari stb./ titoktartás gyakorlásának szabályozása;
 - az UNESCO által már szabványosított dokumentációs eljárásoknál e szabványok pontos betartása /a hivatalos szervek csak olyan központoknak adjanak anyagi támogatást, ahol ezt a kiválalmat betartják/;
 - a kiadóvállalatok a művek kiadása előtt küldjenek az érdekelt dokumentációs szervezeteknek rézüméket;
 - a Bibliothèque Royale legyen az országos dokumentációs szervezet eredeti dokumentumainak központi letéti helye /raktára/;
 - egy másik országos szerv, a CNDST /Centre National de Documentation Scientifique et Technique = Országos Tudományos és Műszaki Dokumentációs Központ/ lássa el központilag az egész szervezet fotokópia szolgálatát;
 - minden szakember legyen köteles a saját szakmája dokumentációs központjához fordulni tájékoztatásért, s ez a szerv fordul majd szükség esetén más hazai vagy külföldi szervekhez /ha a szakember máshova fordul, az illető szerv köteles a kérést a szakember illetékes dokumentációs szervéhez megküldeni/;
 - szabályozni kell, hogy az egyes dokumentációs központok a felhasználók mely körének nyújthatnak szolgáltatást /itt különös hangsúly esik a diákok szükségleteinek kielégítés módjára/;
 - nemzetközi síkon egy szakma dokumentációs központjai között a tájékoztatás cseréje bármelyik szakmai dokumentációs központ kezdeményezésére történhet.
- A jelentés elkészítése azért vált szükségessé, mert a tájékoztatói munka jelen feladatai az egymástól elszigetelt tevékenységek útján már nem oldhatók meg.
- Az okmányhoz csatolt melléklet pontokba foglalja a fentieket, és külön tárgyalja az országos dokumentációs szervezetnek nyújtandó

hatósági anyagi támogatás kérdését, s ennek kapcsán a fenti feladatok ellátására külön szerv létesítését javasolja.

Moravék László

43/72

002.63:621.3

Az ágazati információs rendszer optimalizálásának problémái /az elektrotechnikai ipar példája alapján/. /Problemü optimizácii otrasz-lejov informacionnoj szisztemü /na primere èlektrotehniczeszkoj promüslennoszti/. - MALINYIN, Sz.G. = Naucsno-Tehniczeszkaja Informacija, Szerija 1. 12.sz. 1971. p.12-17.

A Szovjetunió elektrotechnikai iparának információs rendszere jelenleg mintegy tízezer, különböző népgazdasági ágazathoz tartozó vállalatot, intézményt lát el információkkal. A tájékoztatási apparátus, amely több mint 500 tájékoztatási helyet fog össze, 4100 főt foglalkoztat. A dokumentumállomány 55 millió egység, amelynek évi gyarapodása 225 000. Szolgáltatásai: szelektív információterjesztés, retrospektív szolgáltatások nyújtása az igényeknek megfelelően, tájékoztató kiadványok és másolatok készítése mikrokártyán, mikrolapon, és az irányító szervek ellátása a döntéshez szükséges információkkal.

Az információk visszakeresésére az "elektrotechnika" elnevezésű rendszer szolgál, amely az "Üres - nem üres - 2." szemantikai rendszeren alapul. A szövegek bevitele lyukkártyáról vagy lyukszalagról történik, orosz és angol nyelvű szövegek automatikus indexelésével egy lépésben. A programok egyidejűleg 30-40 téma visszakeresésére képesek.

Néhány jellemző adat:

- az indexelés sebessége: 30-45 sec/dokumentum;
- a keresés sebessége: 5000 dokumentumot tartalmazó csoportból 30 sec kérdésenként.

A kereső rendszer szelektív szolgáltatása az elektrotechnikai gyártmányokkal kapcsolatos információkat /gyártásindítás, -megszüntetés, termelési volumen napi helyzete, a vonatkozó normatív dokumentumok stb./ ad.

Az ágazati tájékoztatási rendszer optimális kialakítása érdekében 32 modellkísérletet végeztek, melynek során megállapították, hogy az információs rendszerek közül a dokumentumok centralizált gyűjtésének és feldolgozásának, valamint az információ decentralizált szétosztásának elvén alapuló rendszer a legoperatívabb.

A tájékoztatási szervezet központja az Össz-szövetségi Elektrotechnikai Kutató Intézet Műszaki Tudományos Tájékoztatási Osztálya

/Otdelenie po naucsno-tehniciseszkoi informacii Vseszojuznogo naucsno-izsszedovatel'szkogo insztituta elektromehaniiki, VNIIEM/ feldolgozza és indexeli az elektrotechnikai dokumentumokat. Az ágazati alközpontok számítógéppel rendelkező vállalatoknál alakultak meg, és al-ágazatuk minden intézményét kiszolgálják a területi elhelyezéstől függetlenül. Számuk 20-25. Emellett un. területi alközpontok is működnek, amelyek a területileg hatáskörükbe tartozó intézményeket látják el, függetlenül azok főhatósági alárendeltségétől. A cikk részletesen ismerteti e szervezetek és vállalatok információs tevékenységét, szolgáltatásait, az információk áramlásának folyamatát, valamint az országos információs hálózatba való beilleszkedését, végül meghatározza az elektrotechnikai tájékoztatási rendszer fejlesztésének irányait.

Ferenczy Tamásné

44/72

021.63:025.34/498/

A romániai központi katalógus-rendszer és szerepe a tájékoztatási tevékenységben. Eredmények. Kilátások. Gépesítési lehetőségek.
/The system of union catalogues in the Socialist Republic of Romania and its role in documentary information. Achievements. Prospects. Automation possibilities./ - MOLDOVEANU, V. = Probleme de Informare si Documentare, 1971. 8.sz. p.5-31.

Gyors és pontos központi katalógus nélkül országos tájékoztatási rendszer elképzelhetetlen. A Központi Katalógusnak területi megoszlás, időrend, tartalom és forma szempontjából sokféle változata lehet. Elsődleges célja azonban mindig az, hogy azonnali felvilágosítást adjon egy meghatározott dokumentum lelıhelyérıl. Ezzel nemcsak az országos és nemzetközi könyvtári kölcsönzést könnyíti meg, hanem nagymértékben elısegíti a könyvtári állományok /könyvek és folyóiratok/ racionális kialakítását, cseréjét és kiegészítését, mert feltárja a hiányokat és feleslegeket, valamint lehetővé teszi az összehangolt szerzeményezési politikát.

A cikk részletesen közli a romániai központi katalógusok történetét. Az elsı központi katalógust a Kolozsvárott található természettudományi és orvostudományi folyóiratokról 1926-ban állította össze E.I. RAKOVITA és A. VALENTIN. A következı évtizedben is állítottak össze néhány központi katalógust, de ezek is egy városra és csak a folyóiratokra vonatkoztak. Az egész országra kiterjedı központi katalógusok szerkesztése a második világháború után kezdıdött. 1955-1957-ben jelent meg az elsı, az országban megjelent minden kiadványfajta kiterjedı központi katalógus a romániai akadémiai könyvtár gondozásában. Majd pedig ugyancsak az akadémiai könyvtárban elkészült egy 250 000 cédulából álló központi katalógus, amely viszszaemléke az 1665-tıl 1957-ig terjedı idıszakra a Romániában lévı külföldi tudományos-műszaki folyóiratokat ölelte fel. Ezt a katalógust kötetekben is kiadják, kiadása még folyamatban van. A kötetek

nyomdai előállítására rendkívül munkaigényes, sok időt is vesz igénybe, nyelvtudást és nagy jártasságot kíván. 1957-ben kezdte meg az Állami Központi Könyvtár a Romániában található külföldi könyvek központi katalógusának összeállítását.

Ide számítja a cikk és itt tárgyalja a havonta 21 sorozatban megjelenő új szerzemények jegyzékét, amely A romániai könyvtárak által beszerzett külföldi könyvek címen jelenik meg. Összeállítanak külön egyes szakterületeket felölelő központi jegyzékeket is, mint pl. a Romániai zenei források repertórium /Repertory catalogue of musical sources in Romania/, amely az UNESCO nemzetközi zenei repertóriumának is részét képezi. Hasonló központi katalógus készült a román közgyűjteményekben található művészeti alkotásokról és egy másik katalógus a román rézmetszőkről.

A további tennivalók közül az egyik legfontosabb a központi katalógus készítése a Romániában rendelkezésre álló, nem hagyományos dokumentumokról /vállalati irodalom, kutatási jelentések, szabadalmak stb./, amelyek iránt a tájékoztatási szolgálatban az egész világon napról napra növekszik a kereslet. Központi katalógust kellene készíteni mindazokról a könyvtári különgyűjteményekről, amelyekről eddig ilyen jegyzék még nem áll rendelkezésre.

A cikk végül a gépesítés kérdését veti fel. Automatizált központi katalógusok már számos országban vannak: USA, Kanada, Német Szövetségi Köztársaság, Szovjetunió, Japán, Olaszország stb. A meglévő be rendezések lehetővé tennék Romániában is a Központi Katalógusok gépi előállítását.

Moravék László

45/72

027.021/438/:021.64:659.21.011.56

A lengyel tudományos könyvtárak automatizált információfeldolgozási szükségletei. /Potrzeby polskich bibliotek naukowych w zakresie automatycznego przetwarzania informacji. /API// - SAWONIAK, H. - SITARSKA, A. = Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji, 16.k. 3.sz. 1971. p.17-25.

A lengyel tudományos könyvtárak gépesítésének szükségességéről - kivéve a Nemzeti Könyvtárat /Biblioteka Narodowa/ - eddig nem készült elemző tanulmány, még kevésbé a szükséglet kielégítését célzó tervzet.

A Nemzeti Könyvtárban a gépesítés bevezetésének igénye a központi szolgáltatásoknál látszik a legmegalapozottabbnak. A gépesítésre "megérett" szolgáltatások a következők:

1. A külföldi folyóiratok központi katalógusa, amely /3 év óta/ betűrendben és szisztematikus mutatóval jelenik meg - három éves ké-

séssel. Ez évi 2 millió nyomtatott jelet /betűt, számot, írásjelet/ reprezentál, amihez - kiegészítésként - minden újabb évben további 200 000 jelet kell hozzászámítani. A gépesítés minden bizonynyal meggyorsítaná mind a szerkesztés, mind a nyomtatás átfutási idejét, s külön erőfeszítések nélkül több adat több különböző - lelőhely, kiadó, ország, nyelv és más tetszőleges - szempont szerinti közzétételét tenné lehetővé.

2. A külföldi könyvek központi katalógusa, amelyet a könyvtár 1958 és 1963 között szakrendben adott ki, betűrendes mutatóval együtt. Késése és kiadásának költségigénye miatt azonban kiadása nem folytatódott, csak cédulakatalógus szinten állítják elő. Jelenleg évente kb. 150 000 kötetnyi külföldi könyv kerül a lengyel tudományos könyvtárak /kp. 250 könyvtár/ állományába, ami hozzávetőlegesen 120 000 címet tesz ki. Itt a gépesítés azon felül, hogy a kiadást is lehetővé tenné, megközelítően ugyanazokkal az előnyökkel járna, mint a központi folyóirat-katalógusnál.

3. A kurrens nemzeti bibliográfia /Przewodnik Bibliograficzny/ jelenleg hetenként jelenik meg. Itt a gépesítés mindenekelőtt a feltárás jelenlegi szempontjainak kibővítését, negyed-, fél-, háromnegyed- és éves indexek közzétételének lehetőségét, a kumulálás jelenleg megoldatlan problémájának megoldását jelentené. További előnye lenne a felvételek géppel olvasható formában történő szolgáltatása; ezzel megszűnnének a központi cedulaszolgáltatás problémái, és ez lehetővé tenné a bekapcsolódást a legkülönbözőbb hazai és nemzetközi kooperációkba.

4. A kurrens folyóirat-repertóriumnál /Bibliografia Zawartosci Czasopism/, amely jelenleg havonta jelenik meg, a gépesítés előnyeivel helyel-közzel azonosak, mint a nemzeti bibliográfiával kapcsolatban említettek.

A Nemzeti Könyvtárban már hozzávetőleges számítások készültek arra nézve is, hogy milyen fejlesztés mellett oldhatók meg ezek a feladatok. A többi tudományos könyvtár - főként a központi egyetemi könyvtárak és az országos szakkönyvtárak - gépesítési szükségleteinek vázlatát a cikk a hagyományos szervezeti tagolódás /állományépités, feltárás, olvasószolgálat/ szerint és az országos könyvtárhálózat legszorosabb kooperációját feltételezve adja meg. A felvetett téma kiegészítéseként szól, mivel az országos könyvtárhálózattal megvalósítható kooperációt lát benne, a könyvkiadás gépi adatfeldolgozási szükségleteiről.

A gépesítés fokozatos realizálásának feltételei a következők:

- a gépi feldolgozás kérdéseit komplex módon és országosan meg kell vizsgálni;
- részletesen fel kell tárni az egyes könyvtárak ilyen irányú szükségleteit is;
- az áttéréshez központi pénzügyi alapokat kell biztosítani;
- olyan központot kell létrehozni, megszervezni, amely a könyv-

tárakban és a tájékoztatási intézményekben meginduló kísérleteket és vállalkozásokat koordinálja, kutatásokkal segíti és módszertani-szolgáltatási tekintetben irányítja;

- az említett központ az egyes könyvtárak számára számítógépet kell, hogy biztosítson és tegye lehetővé az egyes könyvtárak e kérdésekkel foglalkozó személyzetének kiképzését;
- az együttműködésbe bevont könyvtáraknál biztosítani kell az input, output, valamint a távközlő /telex/ berendezéseket;
- biztosítani kell a gépesítés során létrejött kiadványoknak a lengyel helyesírásnak megfelelő voltát;
- a könyvtárosképzésben komolyan kell foglalkozni az előkészítéssel a gépesítésre.

Futala Tibor

46/72

389.6/100/:025.12

Ajánlások a könyvtári statisztikák nemzetközi szabványosítása tárgyában. /Recommandation concernant la normalisation internationale des statistiques relatives aux bibliothèques./ = Bulletin des Bibliothèques de France, 16.k. 2.sz. 1971. p.81-92.

Az ajánlásokat az UNESCO közgyűlése a Párizsban 1970. november 13-án tartott tizenhatodik ülésén fogadta el. a teljes szöveget pedig angol, spanyol, francia és orosz nyelven ugyancsak Párizsban, 1970-ben egy 19 oldalas kiadványban jelentette meg. Jelen cikk az ajánlások teljes francia nyelvű szövege.

A bevezetés felhívja a tagállamokat, tegyék meg a szükséges törvényes lépéseket jelen ajánlásoknak hatékony érvényesítésére a joghatóságuk alá tartozó területeken.

Az első bekezdés pontos meghatározását adja a nemzetközi könyvtári statisztika szabványosítása szempontjából fontos fogalmaknak, mint pl.: mi a könyvtár, mi a könyvtári gyűjtemény, mi az évi gyarapodás, mi a nyomtatvány, mi a folyóirat, mi a cím, mi a kötet, ki a könyvtár használója, ki a beiratkozott kölcsönző, mik a rendes kiadások, mik a személyzeti kiadások, mik a szerzeményezési kiadások, mik a beruházási és fenntartási kiadások, ki a hivatásos könyvtáros.

A második bekezdés az egyes könyvtártípusokat sorolja fel: nemzeti könyvtár, felsőoktatási intézmények központi, intézeti és kari könyvtárai, tudományos, de nem szakkönyvtárak, iskolai könyvtárak különböző típusai, szakkönyvtárak különböző típusai, közművelődési vagy népkönyvtárak különböző típusai.

Az ajánlások harmadik bekezdése felsorolja a könyvtári statisztikák adatait: könyvtárak száma; olvasók számadatai /vagyis a város vagy község lakosainak, az iskola tanulóinak és tanárainak, az egyetem hallgatóinak és a könyvtár használatára jogosult személyeknek összes száma/; gyűjtemények adatai /könyvek és folyóiratok folyóméterenként és kötetenként számítva, kéziratok folyóméterenként és kötetenként számítva, könyvek, folyóiratok és kéziratok mikromásolatainál a mikrofilmek tekercsenként, egyéb mikromásolatok az anyag egységeinek száma szerint számítva; szerzeményezés /csak a könyvek, kéziratok és mikromásolatok veendői fel, mégpedig a könyvek címei és kötetek szerint számítva, kéziratok tételek száma szerint számítva, könyvek, folyóiratok és kéziratok mikromásolatai, mikrofilmek esetében tekercsenként, egyéb mikromásolatok az anyag egységei szerint számítva/; a tárgyévben kapott kurrens folyóiratok a címei száma szerint; beiratkozott kölcsönzők száma /akiknek a beiratkozása a tárgyévre érvényes, de a szakkönyvtáraknál ezt az adatot nem kell felvenni/; a kikölcsönzött dokumentumok és a dokumentumok helyett kiadott másolatok száma /minden esetben kötetek száma mutatandó ki/; belföldi könyvtárközi kölcsönzés /mindenkor a kötetek száma szerint veendő fel/; külföldi könyvtárközi kölcsönzés /külön a külföldről kapott és külön a külföldre küldött anyag, mindenkor a kötetek száma szerint/; fotomásolatok és egyéb másolatok /nem kell ide számítani a könyvtárban elhelyezett és pénzdarab bedobására működő gépek által kiadott másolatokat, viszont be kell számítani a könyvtárközi kölcsönzésben kiadott másolatokat is, a papirosra készült másolatoknál a papiros oldalak számát, mikrofilmeknél a képek számát, mikrofilmlapoknál az egységek számát vesszük fel/: rendes kiadások /teljes kiadások, személyzeti kiadások, szerzeményezés kiadásai/; beruházások; könyvtári személyzet /külön kell kimutatni a főfoglalkozású és a részfoglalkozású személyek számát, külön a hivatalos diplomával rendelkezőkét és azokat, akik a könyvtárban nyerték kiképzésüket/.

Ezek az ajánlások hosszú évek munkájának eredményei, s ezeket a munkálatokat a szakirodalom korábban már ismertette, az UNESCO tagállamainak megfelelő szervei pedig az UNESCO külön kiküldött szakbizottsága előtt véleményezték.

A cikk befejezésül idézi a szakértői bizottság jelentését, illetve az ajánlások végleges elfogadása előtt adott véleményét.

Moravék László

